

PARTIJ VOOR DE DIEREN

GEMEENTE EDE

NATUURLIJK

Inleiding

Gemeente Ede is er voor iedereen. En iedereen heeft het recht om te wonen. Om door de natuur te wandelen en schone lucht in te ademen. Om jezelf te kunnen zijn. Niet alleen mensen, maar ook dieren.

Andere partijen denken vooral aan mensen. En wat er beter gemaakt kan worden voor de mensen die nu leven en voor hun kinderen. Dat is leuk voor nu, maar het helpt natuurlijk niet echt voor een goede en stabiele toekomst.

De Partij voor de Dieren kijkt naar mensen én dieren, met de focus op dieren en de natuur. Voor andere partijen is dat bijzaak, voor de Partij voor de Dieren is dat hoofdzaak. De Partij voor de Dieren kijkt naar het grotere geheel en naar de toekomst: hoe willen we dat onze planeet, ons land en onze gemeente er uitziet als onze kleinkinderen groot zijn? En hoeveel dieren moeten er in de tussentijd nog lijden en sterven door de uitbuiting van menselijk handelen?

Als antwoord daarop presenteren we hierbij ons verkiezingsprogramma. Dit is onze visie op wat we nú moeten doen om de Aarde in het geheel en onze gemeente in het bijzonder leefbaar te houden voor alles wat leeft. We zorgen voor alles wat in ons bestaan een kwetsbare positie heeft. Zoals de dieren, de natuur maar ook mensen die het moeilijk hebben.

We zorgen er ook voor dat we klaar zijn voor de toekomst, de verre toekomst. Daarom moeten we nú keuzes maken om later niet voor voldongen feiten te staan. Soms moeilijke keuzes. Dit is het moment om de eigen korte termijn behoeftes even aan de kant te zetten en je blik op de toekomst te richten. Hoe wil je dat die eruit ziet voor de generaties na jou?

Dit jaar doet de Partij voor de Dieren voor het eerst mee met de gemeenteraadsverkiezingen in Ede. We staan te popelen om de tot nu toe ongehoorde stem van dieren, natuur en klimaat de raadszaal in te brengen.

Namens het Edese gemeenteteam van de Partij voor de Dieren wens ik je veel wijsheid en compassie toe bij het maken van je keuze voor de samenleving die je wilt mede-creëren.

Mariëlle van Enkevort
Gemeente Ede

Dit programma is voor alle inwoners van de gemeente Ede. In het programma spreken we voor het gemak over 'de dorpen' in plaats van deze telkens allemaal te noemen. Waar 'dorpen' staat bedoelen we Bennekom, De Klomp, Ede, Ederveen, Harskamp, (het Edese deel van) Hoenderloo, Lunteren, Otterlo en Wekerom én de vele buurtschappen die onze gemeente rijk is.

1

EEN LEEFBARE AARDE

Klimaat, biodiversiteit en energie

We leven op een prachtige planeet die ons alles biedt wat we nodig hebben. Toch maken vervuiling, het verdwijnen van natuur en het gebruik van gif de Aarde steeds minder leefbaar voor mens én dier. We staan voor een klimaat- en natuurcrisis die we nú moeten stoppen.

En dat kan! In de gemeente Ede werken we samen met inwoners, organisaties en ondernemers aan meer natuur, gezonde lucht, schoon water en veilige, schone wijken. De grootste vervuilers laten we meer betalen, terwijl we mensen met een lager inkomen helpen om duurzamere keuzes te maken. Energiebesparing staat daarbij voorop, aangevuld met manieren om energie duurzaam op te wekken.

Zo bouwen we samen aan een groene, eerlijke en sociale toekomst, voor álle inwoners!

- Een beter klimaat - Het herstel van de biodiversiteit krijgt voorrang in de gemeente. Onze CO₂ uitstoot gaat elk jaar omlaag.
- Dierbaar beleid - In het DIERbare beleid van Ede wordt écht rekening gehouden met dieren. We maken werk van een biologische en plantaardige FoodValley en stoppen met de doodlopende vee-industrie.
- Eerlijke energierekening - Inwoners met een laag inkomen krijgen hulp om energie te besparen.
- Besparen is beter én goedkoper - Alle sociale huurwoningen en gebouwen van de gemeente worden goed geïsoleerd en verduurzaamd en zoveel mogelijk natuurinclusief. We pakken warmte- en lichtverspilling aan.
- Duurzame en schone energie - De gemeente investeert in lokale opwekking en opslag binnen de gemeente van duurzame en schone energie.
- Stoppen met biomassa - Het verstoken hiervan vervuult de Edese lucht.
- Meer technici - De gemeente en het onderwijs werken samen om technische opleidingen te promoten. Meer lokale technici werken aan de energietransitie.
- Lokaal geregeld - De gemeente wordt (mede) eigenaar van warmtebronnen en warmtenetten.
- Goed voorbeeld doet goed volgen - De gemeente geeft het goede voorbeeld in de overgang naar klimaatneutraal en de plantaardige eiwittransitie.
- De toekomst maken we samen - Er komt een burgerberaad om mee te denken over een eerlijk klimaatbeleid.

2

DIEREN ZIJN ONZE MEDEBEWONERS

Dierenrechten en dierenwelzijn

In Ede en de omliggende dorpen leven ruim 40 keer zoveel dieren als mensen. De meeste van deze dieren zien we nooit, ze zijn opgesloten in enorme stallen. Dieren hebben recht op een fijne plek, om zich natuurlijk te kunnen gedragen en met respect behandeld te worden.

De gemeente Ede moet álle dieren beter beschermen: huisdieren, landbouwdieren en wilde dieren die ziek of gewond zijn. We stoppen met de vee-industrie en het gebruiken en doden van dieren voor vermaak, traditie of mode.

We geven dieren de stem die ze verdienen.

- Méér boeren, minder dieren - We willen meer boeren die voedsel voor mensen verbouwen en we willen minder dieren. De vee-industrie moet stoppen omdat dieren hierin lijden.
- Dieren moeten kunnen leven naar hun aard - De dieren moeten naar buiten kunnen en goed voor zichzelf en hun jongen kunnen zorgen; ook in de Edese vee-industrie.
- Wethouder voor dierenwelzijn - Er komt een wethouder die opkomt voor dierenrechten en dierenwelzijn. Deze kijkt bij elk gemeentelijk vraagstuk welke gevolgen dit heeft voor dieren.
- Hulp voor dieren in nood - Er komt meer geld voor de dierenambulance en opvangcentra. Er komt een campagne om mishandeling en verwaarlozing van dieren te herkennen. Meldingen van dierenmishandeling worden altijd serieus genomen.
- Wilde dieren beschermen - Er komt een verbod op de jacht op wilde dieren door mensen. Wilde dieren krijgen meer ruimte waar mensen niet bij kunnen.
- De wolf is welkom - Er komt erkenning voor de verrijking die de wolf biedt aan de natuur.
- Leren omgaan met de wolf - De gemeente gaat inzetten op betere voorlichting over hoe we kunnen samenleven met de wolf. Er komt meer geld voor de bescherming van dieren in de wei.
- Goede zorg voor huisdieren - Er komt voldoende financiële steun voor dierenartskosten voor inwoners met een laag inkomen.
- Diervriendelijke kinderboerderijen - Kinderboerderijen worden veilige opvangplekken waar voorlichting wordt gegeven over goede zorg voor dieren. Dieren worden hier niet meer gefokt en gaan niet meer naar de slacht.
- Geen dieren voor winst of vermaak - Er komen in Ede geen evenementen meer waar dieren bij betrokken zijn. En er komen geen (nieuwe) bedrijven in de gemeente Ede die gebruik maken van dieren om winst te maken.

3

KIES VOOR GROEN

Natuur en biodiversiteit

Natuur is van levensbelang. De mens neemt heel veel ruimte in door de intensieve veehouderij, gebouwen, industrie, wegen en recreatie. Hierdoor is er steeds minder ruimte voor dieren, planten en bomen in de gemeente Ede.

Zonder natuur kunnen we niet leven. Daarom wil de Partij voor de Dieren meer bomen, struiken, bloemen en planten. Het moet weer gonzen van de bijen, vlinders en libellen. Bomenkap en onnodig maaien moet stoppen, de natuur moet de ruimte krijgen om te groeien en te bloeien.

Een groen en gifvrij Ede is de basis voor een gezond, gelukkig en toekomstbestendig Ede.

- Dieren kunnen veilig oversteken - We verbinden natuurgebieden aan elkaar door middel van groene stroken.
- Meer natuur in Ede - Er komen meer bomen in alle wijken. Het groen wordt ecologisch beheerd.
- Meer biodiversiteit - We bieden bijen, vlinders en andere insecten meer voedsel door minder te maaien. We beschermen oude bosgroeiplaatsen om hun onschatbare biodiversiteit.
- We vergroenen samen - We vergroenen alles wat groener kan, zoals schoolpleinen en speelplaatsen. De gemeente helpt (groepen) inwoners met groene ideeën.
- We beschermen onze natuurgebieden - Er komen meer rustgebieden voor dieren en er wordt niet gebouwd in de natuur.
- Ede gifvrij - De gemeente gebruikt geen pesticiden in de bermen of in de natuur. Inwoners en boeren krijgen hulp van de gemeente om ook gifvrij te werken.
- Gemeente Ede erkent de rechten van de natuur - Een expert mag bij alle belangrijke besluiten van de gemeente meepraten als de stem van de natuur en van alle dieren. De natuur is het uitgangspunt bij keuzes.
- We leven samen met dieren - Er komt meer voorlichting voor inwoners over het goed samenleven met dieren. Bij het wegnemen van ervaren overlast van dieren door mensen worden natuurlijke oplossingen gebruikt in plaats van het vergiften of doden van dieren.
- Steeds minder stikstof - De stikstofuitstoot moet drastisch naar beneden. We nemen maatregelen tegen vervuilende sectoren die een hoge stikstofuitstoot hebben.
- Water wordt steeds belangrijker - We stimuleren wateropname door de grond. Er komen waterreservoirs voor het blussen van natuurbranden.

4

DE ECONOMIE IN EVENWICHT

Economie, werk, inkomen en bestaanszekerheid

Economische groei is niet de oplossing, maar juist het probleem. Het is nú tijd voor een ander economisch systeem. Geld verdienen ten koste van dieren, natuur en mensen moet stoppen. De Partij voor de Dieren kiest voor een schone, eerlijke, duurzame en lokale economie voor alle mensen én dieren waarmee we samenleven.

We gaan naar een circulaire economie waarin ecocide (schade aan de natuur) en milieuvervuiling worden gestopt.

We gaan zuinig om met grondstoffen.

En we stappen over van een wegwerpeconomie naar een kringloopeconomie, dat is zonder afval.

In Ede gaan we voor welzijn boven winst;
een economie binnen de grenzen van onze planeet.

- Minder afval, meer hergebruik - We maken hergebruik van materiaal eenvoudig doordat we aan goede afvalscheiding doen. Bedrijven en inwoners die minder afval aanbieden betalen ook minder.
- Meer lokale ondernemingen - De gemeente stimuleert lokale bedrijven, zodat consumenten producten kunnen kopen die van dichtbij komen. Dat scheelt veel logistiek en transport en is daarom beter voor het milieu én de lokale ondernemers.
- Geen armoede in Ede - Ieder kind heeft recht op goede kleding, gezonde maaltijden, een fiets, materialen voor school en hobby's. De gemeente helpt hierbij als ouders dit niet zelf kunnen betalen. De woonsituatie van arbeidsmigranten moet worden verbeterd.
- Toerisme met mate - Er komen geen nieuwe hotels of vakantieparken in de gemeente Ede. Festivals en evenementen worden duurzaam en zonder afval. Ze komen niet in de natuur en er worden geen dieren gebruikt op festivals en evenementen.
- Geen ongezonde reclames - De gemeente stopt met reclame maken om meer toeristen naar de Edese natuur te trekken. In de openbare ruimte komt alleen reclame over goede doelen, cultuur en overheidsinformatie.

5

WONEN IS EEN BASISRECHT

Wonen en bouwen

Een goede woning is een basisrecht voor iedereen.

De huidige wooncrisis is het gevolg van jarenlange verkeerde politieke keuzes. De Partij voor de Dieren wil het tekort aan woningen duurzaam oplossen. De gemeente heeft grote plannen om voor 2040 in totaal 10.000 woningen te realiseren.

De hele gemeente Ede volbouwen is niet de oplossing; dat maakt de gemeente onleefbaar. Wij willen de beschikbare ruimte en woningen eerlijk en betaalbaar verdelen.

We maken slim gebruik van de plekken waar nog gebouwd kan worden, dit met veel oog voor een groene leefomgeving.

Daarnaast maken we ruimte voor extra woningen door de vee-industrie te laten krimpen. Op die plekken kunnen we nieuwe woningen bouwen en ruimte voor natuur maken.

- Wonen is geen luxe - Er moeten meer woningen komen, zodat iedereen een woning heeft. Minimaal 40% van de nieuwe huurwoningen zijn sociale huurwoningen.
- Een passende woning voor iedereen - Bij ieder bouwproject stuurt de gemeente op een goede verdeling voor studenten, starters, gezinnen, alleenwonenden, senioren en mindervalide mensen.
- Niet bouwen in de natuur - We bouwen leegstaande panden om tot volwaardige woningen. We maken het makkelijker om woningen op te toppen, te splitsen of te delen. Nieuwbouw komt alleen binnen de stads- of dorpsgrenzen of desnoods aan de rand van Ede of de dorpen op voormalig landbouwgebied.
- Duurzame en groene buurten - Nieuwe woningen zijn klimaatneutraal, circulair en natuurinclusief. Een groene woonomgeving is belangrijk voor een beter leefklimaat. Het geeft beschutting bij regen en koelte tijdens hitte, zowel voor mensen als dieren.
- Snel een permanente opvang - De gemeente zorgt snel voor een vaste opvanglocatie voor dak- en thuisloze inwoners. Huisdieren zijn welkom in de opvang. Deze opvang is niet alleen bedoeld voor de nachtopvang. Tijdens slecht weer of bij extreme hitte is de opvang open.

6

INCLUSIEF, RECHTVAARDIG EN SOLIDAIR

Iedereen doet ertoe

De Partij voor de Dieren bouwt aan een samenleving waarin iedereen zich welkom en thuis voelt. In de gemeente Ede is dat helaas niet altijd zo. Te veel mensen hebben het gevoel dat ze er niet bij horen. Vaak wordt de schuld van problemen bij een ander gelegd. Bij mensen en groepen die het toch al lastig hebben. Ze krijgen te maken met vooroordelen, buitensluiting en geweld. Denk bijvoorbeeld aan vluchtelingen of transpersonen. Dat is onacceptabel!

Racisme en discriminatie - zichtbaar of onzichtbaar - mogen geen plek hebben in de gemeente Ede. De Partij voor de Dieren staat voor een inclusieve gemeente waarin alle inwoners kunnen meedoen, ongeacht gender, leeftijd, geloofsovertuiging, achtergrond, seksuele voorkeur, beperking, chronische ziekte, neurodivergentie of financiële situatie. In Ede gaat de kern zijn: 'Beslis niet over ons, maar met ons.'

- We verbinden mensen en buurten - De gemeente steunt ontmoetingen en voorstellen van inwoners. Bijvoorbeeld via de Ede Doet-bonnen.
- Geen racisme en discriminatie in Ede - De gemeente bestrijdt álle vormen van racisme en discriminatie. Het wordt makkelijker om bij de politie aangifte te doen van discriminatie.
- Respect voor LHBTQIA+ - Op meerdere plekken in de gemeente komt er zichtbare steun aan LHBTQIA+'ers. Initiatieven als de Ede Pride worden door de gemeente gesteund. De gemeente ondersteunt scholieren en initiatieven die van school een veilige omgeving willen maken.
- Iedereen moet kunnen meedoen - We zorgen dat iedereen naar binnen kan bij openbare en publieke voorzieningen. De website en andere communicatie van de gemeente worden overzichtelijker en duidelijker. Als het nodig is, communiceert de gemeente ook in niet-Nederlandse talen.
- Vluchtelingen zijn welkom en veilig in Ede - De gemeente Ede neemt een eerlijk aandeel in het zorgen voor opvangplekken voor vluchtelingen. Er komen voldoende betaalbare woningen, zodat vluchtelingen en inwoners niet tegenover elkaar komen te staan. Vluchtelingen kunnen meedoen in de samenleving door taallessen te volgen en te werken. Ze kunnen ook gebruik maken van sport, onderwijs en goede zorg.

7

SCHOON VERKEER

Mobiliteit en bereikbaarheid

Onze gemeente kan zoveel schoner, mooier en gezonder worden als we ons anders gaan verplaatsen. Daarom willen wij rechtvaardige straten: auto's maken plaats voor mensen, er komt meer ruimte voor voetgangers, spelende kinderen, fietsers en het openbaar vervoer. Waar nu nog auto's geparkeerd staan, kan groen groeien en bloeien en kunnen kinderen veilig spelen.

Zo zorgen we voor een rechtvaardige straat met een groene, veilige omgeving voor mensen en dieren.

- De fiets op 1 - Er komen meer en veiligere fietspaden, fietsstraten en fietsnelwegen. Er komen voldoende gratis bewaakte fietsstallingen in het centrum van Ede. Het gebied rondom station Ede-Wageningen wordt goed bereikbaar voor fietsers.
- Veilig, snel en bereikbaar openbaar vervoer - We investeren in veilig en snel openbaar vervoer, zodat iedereen makkelijk kan reizen, door de hele gemeente, ook in de avond en in het weekend. We bestrijden vervoersarmoede: het openbaar vervoer wordt gratis voor mensen met een laag inkomen.
- Leefbare straten met meer groen - Straten in de wijken worden leefbaarder met meer bomen en struiken en minder parkeerplaatsen. Zo is er meer sociale ruimte; het wordt groener, schoner en gezelliger. Parkeervoorzieningen voor auto's worden buiten de wijk of dorpen geplaatst. Er komen goede voorzieningen om heen en weer te reizen.
- Vervuilend verkeer is niet welkom - Er komt zo snel mogelijk een zero-emissiezone voor vrachtverkeer in het centrum. Zwaar vrachtverkeer wordt geweerd uit het centrum en de woonwijken. Eigenaren van auto's met een hogere uitstoot of zware, vervuilende auto's betalen hogere parkeertarieven.
- Meer deelmobiliteit - De gemeente zorgt ervoor dat alle inwoners toegang hebben tot deel(bak) fietsen en elektrische auto's, bijvoorbeeld met de Stadspas.

8

GEZOND EN VEILIG IN EDE

Gezondheid, zorg en veiligheid

Gezondheid begint met een leefomgeving die uitnodigt om naar buiten te gaan, te bewegen en gezond te eten.

Gezonde, biologische, plantaardige voeding moet betaalbaar en toegankelijk zijn. Meer groen verlaagt stress en zorgt voor schone lucht. De Partij voor de Dieren wil de oorzaken van de vervuilde lucht door de hoge uitstoot van fijnstof aanpakken.

Zorg moet beschikbaar zijn voor iedereen, zonder lange wachtlijsten en passend bij ieders situatie. Gezondheid gaat ook over mentaal welzijn. Een sociale, veilige en ontspannen samenleving waarin iedereen zichzelf mag zijn is belangrijk.

Gemeente Ede pakt alle vormen van geweld hard aan.
Mensen en dieren verdienen bescherming.
In de hele gemeente hoort dierenmishandeling niet thuis.

- Minder dieren, meer biologische landbouw – Het drastisch verminderen van het aantal dieren in de vee-industrie zorgt ervoor dat er veel minder uitstoot van fijnstof in de lucht is. We stappen over op biologische en plantaardige teelt. Alles wordt gifvrij.
- Gezond, biologisch en lokaal voedsel - Gezond, biologisch, lokaal en plantaardig voedsel is voor iedereen beschikbaar. Ongezonde fastfoodketens maken plaats voor gezonde locaties. Reclames voor ongezond en niet-duurzaam voedsel worden geweerd.
- Goede gezondheidszorg - Inzet van een gezonde leefstijl om ernstige ziektes te verminderen/ voorkomen. Er komen voldoende plekken voor mensen in acute (psychische) nood. De jeugdzorg krijgt prioriteit. Het onderwijs werkt beter samen met de hulpverlening. Mensen die dak- en thuisloos zijn en vluchtelingen krijgen goede zorg. Mantelzorgers krijgen meer (financiële) ondersteuning van de gemeente.
- Schone lucht en een schone omgeving - Er komt streng toezicht op de uitstoot van de biomassacentrales. Deze worden zo snel mogelijk gesloten. Stop direct met het spuiten van gif! We gaan luchtvervuiling door vervuilende auto's en door houtstook tegen. Afvaldumpingen, waaronder drugsafval en mest, worden hard aangepakt.
- Veilig uit en thuis - Er is in Ede geen ruimte voor racisme, discriminatie, grensoverschrijdend gedrag en criminaliteit. Er komt goede voorlichting over vrouwenmoord, huiselijk geweld en straatintimidatie.

9

EEN LEVEN LANG LEREN

Onderwijs en cultuur

Goed onderwijs is de basis van een vrije en eerlijke samenleving. Het leert kinderen kritisch denken en bewust om te gaan met natuur, klimaat en dieren. Scholen krijgen groene, duurzame gebouwen en schoolpleinen. Onderwijs moet ook gaan om sociale, creatieve en emotionele ontwikkeling.

Iedereen die dat wil, moet een leven lang kunnen leren. Ook kunst en cultuur horen daarbij. Kunst kan ontroeren, laten nadenken en zorgen voor verandering. Daarom steunen we een sterke cultuursector met eerlijke beloning voor makers en kunstenaars. Het aanbod in kunst en cultuur wordt groter en met meer verschillende keuzes voor de bezoekers.

- Onderwijs is de toekomst - Er komt een breder aanbod van verschillende onderwerpen in het onderwijs. Bijvoorbeeld over natuur en milieu, over kritisch denken en over zelfontwikkeling.
- Iedereen moet zich veilig voelen op school - Scholen en leraren krijgen hulp door de inzet van jongerenwerkers. De gemeente helpt scholen om gezonde voeding in kantines aan te bieden.
- Groene schoolpleinen en schoolmoestuinen - De gemeente helpt iedere school om een schoolmoestuin te maken. Zo leren kinderen waar voedsel vandaan komt.
- Meer ruimte voor cultuur - De gemeente zorgt voor creatieve broed- en makersplaatsen voor lokale creatieve starters, hobbyisten en kleine cultuurinstellingen.

10

SAMEN, EERLIJK EN OPEN

Democratie, bestuur, digitalisering en privacy

De lokale overheid moet betrouwbaar zijn. De gemeente Ede is geen bedrijf en inwoners zijn geen klanten. Inwoners moeten kunnen meedenken en meebeslissen over hun stad, dorp of buurt.

De gemeente neemt hun mening serieus en beslist open en transparant. Privacy en zeggenschap over eigen gegevens worden goed beschermd.

Samenleven betekent ook oog hebben voor de wereld om ons heen. Oorlog en conflicten ver weg hebben invloed hier. Soms leidt dat tot spanningen tussen inwoners. De gemeente moet dit voorkomen en heeft de plicht om tegen onrecht op te staan.

- Samen werken aan democratie - Inwoners mogen meedenken en meepraten bij de plannen die hen raken. De gemeente neemt inwonersparticipatie serieus.
- Digitaal toegankelijk en veilig - De gemeente maakt keuzes om Ede digitaal veilig en toegankelijk te houden. Er wordt gekeken naar duurzame open source oplossingen en investeringen in big tech stoppen.
- Een rechtvaardige gemeente - De gemeente werkt niet samen met bedrijven of organisaties die andere plekken in de wereld slechter maken.
- Demonstreren is een grondrecht - Iedereen moet vreedzaam kunnen demonstreren. De politie beschermt vreedzame demonstranten tegen geweld.

**SAMEN ZORGEN WE VOOR
EEN ANDER POLITIEK KLIMAAT.
STEM 18 MAART**

**PARTIJ
VOOR DE
DIEREN**

GEMEENTE EDE

NATUURLIJK